

đena tim mehanizmom, već su ti delovi subjekti odbrane koji svoju obavezu izvršavaju tražeći rešenja. Bez takve objektivne pozicije čoveka u sistemu i takvog njegovog odnosa prema odbrani, ne bi bilo onog kvaliteta koji našu odbranu čini nepobedivom.

Ovim je istaknut i značaj morala u opštenarodnom odbrambenom ratu. Šta više, može se reći da je naša koncepcija opštenarodne odbrane realna utoliko ukoliko su realni moralni činioci njene ukupne snage. Time se ne želi potceniti značaj bilo kog drugog faktora, već se samo želi istaći da i njihova vrednost može doći do izražaja u meri u kojoj će naš čovek imati moralne snage da ispuni ono što se od njega očekuje...

AVGUST VRTAR

Osposobljavanje za marksistički pristup stvarnosti — aktuelan i trajan zadatak vojnih škola

(»VOJNO DELO« br. 3/78)

... Marksistički pristup stvarnosti jeste *pristup stvarnosti u teoriji i praksi sa pozicija klasne borbe radničke klase*. Marksizam kao naučna teorija i revolucionarna ideologija u svojoj suštini jeste misao i praksa borbe radničke klase za revolucionarni preobražaj klasnog društva. Marksistički pogled na svet jeste *radničko-klasni pogled na svet* i sadrži osnovne filozofske, tj. ontološke, gnoseološke i etičke principe te naučna saznanja o zakonitostima razvitka ljudskog društva i sistem vrednosti radničke klase. To jeste i naučni i ideološki pogled na svet i kao takav uput je revolucionarno-klasnom pristupu stvarnosti.

U našim uslovima revolucionarno-klasni pristup stvarnosti jeste pristup u teoriji i praksi sa pozicija borbe za *ostvarenje svih onih temeljnih vrednosti koje su tekovina i svrha revolucionarnog pokreta radničke klase, radnih ljudi i naroda i narodnosti Jugoslavije: izgradnje socijalističkog samoupravnog društva, očuvanje i razvijanje revolucionarnih tekovina, jačanje bratstva i jedinstva i ravnopravnosti, učvršćivanje nezavisnosti i nesvrstanosti Jugoslavije te jačanja njene*

odbrane. Pretpostavka takvog pristupa stvarnosti jesu marksistička spoznaja sveta i odnosa u kojima živimo, usvajanje marksističkog učenja i radničko-klasnog pogleda na svet te rešenje i odlučnost da se interesi radničke klase svesnom akcijom ostvare — a to znači: (1) spoznati revolucionarno-klasnu suštinu naše revolucije, izgradnje socijalističkog samoupravnog društva, politike nezavisnosti i nesvrstanosti, politike odbrane i izgradnje oružanih snaga te ovladati i usvojiti ideologiju i politiku SKJ i (2) osposobiti se: za stvaralački rad na borbenoj izgradnji jedinica JNA, jačanju njihovog političkog jedinstva, revolucionarno-klasnog opredeljenja i borbene spremnosti; za znalačko procenjivanje i uvažavanje faktora uticaja na ponašanje ljudi u ratu, za razvijanje pozitivnog odnosa prema ciljevima rata i odlukama pretpostavljenih, te jačanje borbenog morala, odlučnosti i spremnosti da se istraje u borbi do ostvarenja cilja rata; za stvaralačko i aktivno učešće u društveno-političkoj delatnosti u samoupravnim organizacijama i zajednicama, i u društveno-političkim organizacijama i zajednicama — svugde tamo, gde radni ljudi ostvaruju svoja prava i obaveze.

Osposobljavanje za takav pristup stvarnosti nerazdvojni je deo celokupne obrazovno-vaspitne delatnosti vojnih škola, a ostvaruje se (1) celinom vladajućih društvenih odnosa, (2) marksističkom zasnovanošću svih obrazovno-vaspitnih sadržaja, (3) izučavanjem predmeta ideološko-političkog obrazovanja određenih nastavnim planovima i programima i (4) neposrednim učešćem sastava škola u političkim aktivnostima škole, društva i Saveza komunista Jugoslavije...

... Jugoslovenski komunisti prihvataju i ostvaruju stvaralački marksizam, koji daje odgovor na bitna pitanja današnjeg razvoja ljudskog društva i borbe radničke klase, marksizam kao revolucionarnu akciju koja ima za cilj ostvarenje besklasnog društva, tj. društva slobodne asocijacije slobodnih ljudi. Njegov cilj je, dakle ljudsko društvo — društvo bogatih potreba i mogućnosti — a to nije stanje, već *neprekidan proces prevazilaženja sadašnjeg u ime budućeg*, tj. »stvarni pokret koji ukida sadašnje stanje«, kako je to zapisao Marks u »Nemačkoj ideologiji«. Takvo društvo nemoguće je ostvariti negiranjem čoveka i njegove stvaralačke uloge, pretvaranjem čoveka u sredstvo bilo koje institucije, već oslobođenjem čoveka, prevazilaženjem stanja otuđenosti rada, zajednice i duha. Jugoslovenski put izgradnje samoupravnog društvenog sistema i odnosa najtačnije odgovara Marksovoj zamisli oslobođenja čoveka i stvaranja asocijacije slobodnih proizvođača.

Teorija i praksa tog puta najdalekosežnije je dostignuće marksističke misli i njenog ostvarenja, i kao takva nužno mora biti u središtu pažnje izučavanja i u vojnim školama. Kako biva sa svakim novim dostignućem, tako i mi ne možemo tvrditi da smo našli odgovore na sva pitanja koje naš put postavlja — naprotiv: neprekidno se otvaraju nova pitanja i za nauku i za praksu. Međutim, opšti trend kretanja ka novom, ka izražavanju »čoveka kao smisla i svrhe revolucionarne borbe radničke klase«, ka stvaranju uslova da zaista on sam, a ne neko drugi u njegovo ime, odlučuje o sudbini svog života i rada, rečiti je dokaz da smo na pravom, marksističkom putu . . .

. . . Komparativna analiza dostignuća marksističke misli i prakse, uz odgovarajuće poznavanje objektivnih uslova u kojima se ona ostvaruje nužno je potrebna i radi spoznaje tuđih iskustava i radi uočavanja prednosti vlastite misli i prakse. Izučavanje dela klasika marksizma preduslov je za razumevanje biti i suštine marksizma, ali završavanje izučavanja marksizma klasicima, znak je nepoznavanja bogatstva stvarnosti, a i nedostatka smelosti da se ide dalje. Od klasika naovamo, na temelju genijalnih naučnih, tehničkih, materijalnih i društvenih otkrića i dostignuća, koji su bitno izmenili uslove proizvodnje života kao i borbe radničke klase, stvorena su nova kapitalna dela marksističke misli, stečena su nova iskustva, što sve mora biti najneposrednije prisutno prilikom izučavanja današnje prakse i uslova borbe radničke klase i određivanja puteva i akcija za ostvarenje njenih neposrednih i istorijskih interesa. I kapitalizam se izmenio ali ostao je klasični odnos eksploatacije, — na drugom nivou, sa drugim sredstvima i drugim postupcima. Svet se još više izdiferencirao ali i povezao nizom novih privrednih, političkih i kulturnih veza i institucija — od multinacionalnih kompanija do Organizacije ujedinjenih nacija. Uslovi borbe za društveni položaj u pravcu socijalizma bitno su se izmenili. Otuda potreba i obaveza da savremena marksistička misao daje odgovor na nova krupna bitna pitanja o putevima preobražaja sveta i ljudi u njemu, o subjektima preobražaja i, konačno, o načinu organizovanja i sredstvima borbe za takav preobražaj.

Jugoslovenski komunisti imaju ogromne prednosti što su praksom dokazali da je moguće u zemlji, kakva je Jugoslavija, socijalistički preobražaj izvršiti putem samoupravljanja — stvaranjem materijalnih i društvenih uslova i mogućnosti da radnička klasa zajedno sa radnim ljudima faktički odlučuje o svojoj sudbini; što su odlučno zauzeli stav da je socijalistički preobražaj u svetskim razmerama moguće ostvariti u miru, jer je mir jedan od uslova uspešnosti klasne borbe radničke klase svake zemlje ponaosob; što odlučno zastu-

paju i provode politiku nemešanja u stvari drugih, posebno nemešanja u politiku komunističkih partija, koje treba da deluju svaka u svojoj zemlji u skladu sa vlastitim mogućnostima i okolnostima; što smatraju da je revolucija i napredak delo same radničke klase ...

... Proces političke socijalizacije čoveka i njegovog osposobljavanja za učešće u društveno-političkom životu odvija se različitim intenzitetom čitavog života. Najintenzivniji jeste u detinjstvu, u fazi tzv. primarne socijalizacije, kada dete usvaja prva saznanja i pokušava da se identifikira sa svojom okolinom. U doba školovanja u vojnim školama već se odvija proces sekundarne političke socijalizacije, tj. proces selektivnog usvajanja znanja i ponašanja, značajnih za pogled na celinu sveta koji čoveka okružuje, za odnos do društva i njegovih institucija, za ponašanje u tom društvu, napose za praktički odnos do svega što se zove političko. U toj fazi, iako se radi o relativno zrelim ljudima, sa već elementarno oformljenim pogledom na svet i sistem vrednosti i već ispoljenim odnosima do postojeće stvarnosti, proces ideološko-političkog formiranja ličnosti i zauzimanja stavova i odnosa prema društvu i njegovim institucijama, posebno političkim, nije završen — on traje neprekidno, iako je mirniji, sa manje iznenadnih zaokreta i bitno novih pogleda i stavova. Uzrast pitomaca jeste takav, da su oni još uvek veoma prijemčivi za novo, za privlačno, za vrednosti koje ih inspirišu, za ostvarenje već relativno izdiferenciranih ciljeva i ideala. Marksističkim obrazovanjem i vaspitanjem pitomce upoznajemo sa pristupom stvarnosti sa stanovišta interesa radničke klase, što njima ne može biti strano, i usmeravamo ih za prihvrat marksističkog pogleda na svet i vrednosti socijalističkog samoupravnog društva.

Sva ta usmeravanja imaju svoju realnu osnovu samo u uslovima ako su i u školi prihvaćene te vrednosti i vladaju odnosi za koje se zalažemo. Svaki dualizam, razilaženje reči od dela, dvojni moral ima upravo suprotan efekat od očekivanog ...

... Značajno je da različitost odnosa u društvu i Armiji, pre svega odnose samoupravljanja i odnose subordinacije, argumentovano objasnimo i dosledno ih poštujemo. U JNA ne može biti polovičnih rešenja — i komandovanja i samoupravljanja — razlozi su poznati i njih treba decidirano reći i rešenja dosledno sprovesti. I drugo, odnosi subordinacije ne znače negiranje stvaralačke aktivnosti ličnosti, naprotiv, ona je konstitutivni elemenat odnosa u JNA. Svaki starešina obavezan je da u ime izvršavanja obaveza i zadataka, u ime realizacije koncepcije ONO, to stvaralaštvo i aktivnost podstiče i razvija i da ih, ispunjavajući obavezu rukovođenja i koman-

dovanja, stvaralački usmerava do optimalnog izvršavanja postavljenih zadataka. Zakon o narodnoj odbrani i Zakon o službi u oružanim snagama predvideli su neke od institucija sudelovanja potčinjenih u razrešavanju problematike unutar jedinica. To nisu institucije samoupravljanja, još manje zamena komandovanja, ali su velika ispomoć starešini u nalaženju najboljih mogućih rešenja, jer se oslobađanjem inicijative niza učesnika može u znatnoj meri uticati na integraciju i motivisanje učesnika za savesno i odgovorno izvršavanje obaveza.

U vojnim školama, posebno srednjim i vojnim akademijama, od velikog je značaja da pitomci ne uče samo to kakvi odnosi treba da budu, da ne uče samo institucije vojničkog i starešinskog okupljanja i organiziranja (»vojni kolektiv«, »savet za unutrašnji red i disciplinu«, »odbor za samozaštitu« i sl.), već da sve te institucije sami organizuju, u njima rade, ne škole radi već prakse radi, i preko toga usvajaju način ponašanja koga će i sami primeniti sutra u jedinici. To jednako važi za odbor, za sekciju, za društva, za sve oblike organizovanja određenih delatnosti unutar pitomačkih kolektiva...

... Marksistička zasnovanost (idejnost) celokupnih sadržaja i obrazovno-vaspitne delatnosti kategoričan je zahtev svih akata koja regulišu te sadržaje i delatnosti, ali i objektivne nužnosti, ukoliko želimo obezbediti starešinski kadar, osposobljen i spreman da uvek i u svim situacijama deluje u interesu revolucionarnih ciljeva radničke klase i ideologije SKJ...

... Socijalizam u svojoj suštini jeste novi odnos čoveka prema svemu što jeste, prema prirodi, društvu i prema samom sebi. Taj *novi odnos ne stvara se spontano, već svesnom delatnošću samih ljudi, koji menjaju i stvarnost i sami sebe u toj stvarnosti*. Nema ljudske delatnosti koja na određeni način ne utiče na stvarnost, jer je svaka svrsishodna delatnost upravo prilagođavanje prirode potrebama života ljudi — ali i ta izmenjena stvarnost neprekidno menja ljude. U klasnom društvu pokretačka snaga društvenog napretka jeste klasna borba, a u društvu uopšte pokretačka snaga napretka jeste *zadovoljavanje ljudskih potreba*. I armijska delatnost jeste zadovoljavanje određenih ljudskih potreba — potreba odbrane od eventualne agresije. Ta ljudska delatnost može se ostvariti samo celinom spoznaje i opredeljenja i htenja: *braniti se može onaj tko to ume i hoće i tko je za taj čin, odgovarajuće pripremljen i opremljen*.

Marksistička osposobljenost čini celinu osposobljenosti za odbranu — samo htenje, uz neznanje i neopremljenost ne može biti realizovano, ono jeste utopija ili utvara. Otuda stav, da *marksistička osposobljenost čini dijalektičku celinu vojno-stručnih i ideološko-po-*

litičkih znanja, te opredeljenja za socijalistički samoupravni poredak i htenja da se taj poredak beskompromisno brani od svakog nartaja, dolazio on od spoljnih (agresorskih) ili od unutrašnjih (kontrarevolucionarnih) neprijateljskih snaga. Ne može se reći da je neko odan poretku ako ne uči kako da ga brani, odnosno ako na rečima podržava svaku meru jačanja odbrane a u praksi sam tome ne doprinosi. Jedino rad i rezultati rada, te ponašanja, merilo su privrženosti socijalističkom samoupravnom poretku...

... Svoj odnos prema interesima radničke klase starešina može iskazati jedino radom na ostvarivanju tih interesa. Isto tako, odnos prema politici SKJ može se jedino iskazati svakodnevnim ostvarivanjem te politike, a ne pozivima da to rade drugi.

Rezultati ideološko-političkog obrazovanja najrealnije se iskazuju ostvarenim moralno-političkim stanjem i političkim jedinstvom. Korelacija znanja i ponašanja — tj. ocene dobijene proverom znanja i ocene moralno-političkog stanja i ponašanja daju odgovor na pitanje marksističke opredeljenosti i osposobljenosti, usmerenosti, uverljivosti i usvojenosti stavova i odluka, posredovanih obrazovno-vaspitnom delatnošću. U interesu je objektivnosti i racionalnosti da se na odgovarajući način istraži i utvrdi zajednički postupak u ocenjivanju ideološko-političkog obrazovanja i moralno-političkog stanja, znanja i ponašanja, jer je to put ka objektivnoj oceni postignutih rezultata.

Ostvarena vojno-stručna i ideološko-politička delatnost, ostvarena političko jedinstvo i borbena spremnost jedinice pokazatelji su znanja, opredeljenja i htenja starešina da svojim predanim, odgovornim i stvaralačkim radom doprinose ostvarenju osnovnih vrednosti socijalističkog samoupravnog društva...

... Jedinstvo znanja i ponašanja jeste uslovljeno, ali ne objektivno niti nužno. Neprekidna borba da starešina živi u skladu sa marksističkim saznanjima i ideologijom, da to znanje znalački upotrebi za optimalno ostvarivanje interesa radničke klase za koje se opredelio, za ostvarenje politike i ideologije Saveza komunista Jugoslavije kojeg je član, za političko jedinstvo i borbenu spremnost jedinice, jeste svrha i cilj organizovanih napora svih subjektivnih snaga vojnih škola i oružanih snaga...

*

*

*